

Jolanta Urbanikowa

Europejski Rok Języków

– proces boloński i polityka językowa w Uniwersytecie Warszawskim

Ogłoszenie roku 2001 Europejskim Rokiem Języków stało się okazją do podkreślenia różnorodności kulturowej i językowej Europy oraz roli kształcenia językowego jako ważnego środka wzajemnego poznania i budowania tolerancji dla różnych kultur, a także do zintensyfikowania i wzbogacenia sposobów promocji języków oraz ukazania znaczenia umiejętności językowych w procesach zatrudnienia i przepływu osób w Europie. Zarówno Unia Europejska, jak i Rada Europy wykazują dużą aktywność w promowaniu różnorodności językowej i nauczania języków. *Deklaracja Bolońska*, podpisana w 1999 roku, przewiduje utworzenie do roku 2010 europejskiej przestrzeni szkolnictwa wyższego. Tak rozpoczęty proces boloński ma na celu stworzenie odpowiednich warunków kształcenia na poziomie wyższym w Europie oraz przyczynienie się do zwiększenia mobilności studentów i nauczycieli akademickich. Mając świadomość wyzwań i roli, jaką szkoły wyższe muszą odegrać w jednoczącej się Europie, Komitet Naukowy Berlińskiej Konferencji „Europejski Rok Języków Obcych, Berlin 28–30 czerwca 2001” wystosował apel do władz instytucji i organizacji europejskich o współpracę w dziedzinie rozwijania oraz promowania wiedzy i umiejętności interkulturowych, a także wielojęzyczności. Zaproponowano przyjęcie *Deklaracji Berlińskiej*, zatytułowanej „Kształcenie językowe w szkolnictwie wyższym – kluczowy element procesu integracji europejskiej”. Autorzy projektu *Deklaracji* zwracają się do władz uczelni europejskich z apelem o podjęcie prac mających na celu opracowanie i wdrożenie polityki językowej dotyczącej zarówno sfery dydaktyki i badań naukowych, jak i strategii rozwoju całej instytucji.

W Uniwersytecie Warszawskim, największej polskiej uczelni humanistycznej, gdzie nauczaniem języków obcych w różnej formie objętych jest rocznie około 10 tys. studentów, dotąd nie stworzono jednak dokumentu, w którym jasno i wyraźnie zostałyby sformułowane założenia polityki językowej tej uczelni.

Rok 2001 został ogłoszony przez Komitet Ministrów Rady Europy oraz Komisję Europejską Europejskim Rokiem Języków. Decyzja o zorganizowaniu Europejskiego Roku Języ-

ków 2001 została podjęta przez Komitet Ministrów Rady Europy na 656. spotkaniu tego ciała w dniu 19 stycznia 1999 roku. Komisja Europejska zaś przyjęła projekt decyzji dotyczącej ogłoszenia Europejskiego Roku Języków 2001 w dniu 13 października 1999 roku. Następnie ostateczną decyzję w tej kwestii podjęły Parlament Europejski oraz Rada Ministrów Unii Europejskiej w dniu 17 czerwca 2000 roku.

Inicjatywa ta, przy współudziale instytucji i organizacji europejskich oraz międzynarodowych, takich jak na przykład UNESCO, stała się okazją do podkreślenia różnorodności kulturowej i językowej Europy oraz do zintensyfikowania i wzbogacenia sposobów promocji języków. Ma ona podkreślać rolę kształcenia językowego jako ważnego środka wzajemnego poznania i budowania tolerancji dla różnych kultur oraz ukazać znaczenie umiejętności językowych w procesach zatrudnienia i przepływu osób w Europie. Celem Europejskiego Roku Języków jest ochrona i rozwój europejskiego dziedzictwa językowo-kulturowego, motywowanie obywateli Europy do komunikowania się w wielu językach, a także umocnienie form językowego kształcenia przez całe życie.

W pośłaniu skierowanym do uczestników Europejskiego Roku Języków Viviane Reding, europejski komisarz ds. edukacji i kultury oraz Walter Schwimmer, sekretarz generalny Rady Europy, stwierdzili, iż obie organizacje, tj. Rada Europy i Unia Europejska, są całkowicie oddane dwóm zasadom: po pierwsze, że Europa przyszłości będzie Europą różnorodności językowej, co będzie stanowić jeden z wielu atutów tego kontynentu, po drugie, że każdy w Europie powinien mieć możliwość, przez całe swoje życie, uczyć się języków. Każdy bowiem zasługuje na szansę korzystania z dobrodziejstw kulturalnych i ekonomicznych, jakie niesie ze sobą znajomość języków.

Zarówno Unia Europejska, jak i Rada Europy wykazują dużą aktywność w promowaniu różnorodności językowej i nauczania języków. Znajomość języków obcych daje szansę uzyskania lepszej pracy, jest niezbędna dla aktywnego uczestniczenia w regionalnych, krajowych i europejskich procesach demokratycznych, ułatwia obywatelom zjednoczonej Europy korzystanie z prawa swobodnego przemieszczania się i podejmowania zatrudnienia.

Tak określone zasady funkcjonowania Wspólnot Europejskich i Rady Europy w obszarze polityki językowej i kulturalnej stanowią konsekwencję wcześniej sformułowanych celów tych organizacji, przedstawionych w takich dokumentach jak *Biała Księga* zatytułowana *Nauczanie i uczenie się: na drodze do uczącego się społeczeństwa* oraz rekomendacje Komitetu Ministrów Rady Europy.

Edith Cresson i Pdraig Flynn, komisarze Komisji Europejskiej, w *Białej Księdze* piszą między innymi, że powstanie „społeczeństwa wiedzy” nie może być zadekretowane. Wśród pięciu ogólnych celów działania podejmowanych przez kraje europejskie i wspieranych projektami na poziomie Wspólnoty, a obejmujących swych zasięgiem również państwa w trakcie procesu akcesyjnego, poza „zachęcaniem do zdobywania wiedzy, walką z marginalizacją, zbliżaniem szkół i przedsiębiorstw oraz równouprawnieniem inwestycji materialnych i nakładów na kształcenie” wymieniają działania na rzecz „opanowania przez obywateli zjednoczonej Europy trzech języków Wspólnoty: [...] Biegła znajomość wielu języków obcych stała się dziś istotna przy ubieganiu się o pracę. Sprawdza się to szczególnie na zjednoczonym, pozbawionym granic rynku Unii. Znajomość języków stanowi też atut ułatwiający zbliżanie się do innych ludzi, odkrywanie różnych kultur i mentalności oraz pobudzanie umysłu. Wielojęzyczność jest nie tylko czynnikiem tożsamości i obywatelstwa mieszkańców Europy, lecz także kamieniem węgielnym społeczeństwa opartego na wiedzy”.

Rekomendacja nr R(98)6 Komitetu Ministrów Rady Europy w sprawie języków nowożytnych, skierowana do ministrów reprezentujących kraje członkowskie, zaleca między innymi podejmowanie działań mających na celu promowanie wielojęzyczności poprzez:

- zachęcanie Europejczyków do nabywania kompetencji komunikacyjnych w kilku językach;
- przedstawianie różnorodnej oferty językowej oraz wyznaczanie celów stosownych dla każdego z języków;
- sprawianie, aby programy kształcenia na wszystkich poziomach były elastyczne, to jest na przykład by składały się z modułów, których celem byłoby umożliwienie opanowania kompetencji częściowych, oraz by programy takie były uznawane w ramach krajowych systemów uznawania kwalifikacji.

Deklaracja Bolońska, podpisana w 1999 roku przez ministrów edukacji trzydziestu państw europejskich (w tym przez ministra Wilibalda Winklera reprezentującego rząd polski), przewiduje powołanie do roku 2010 europejskiej przestrzeni szkolnictwa wyższego. Proces realizacji postanowień zapisanych w *Deklaracji* zmierzających do konstruowania takiej przestrzeni, stwarzania warunków do zwiększenia atrakcyjności i konkurencyjności europejskich instytucji szkolnictwa wyższego nosi miano „procesu bolońskiego”. Celem tej inicjatywy jest umożliwienie kształcenia na poziomie wyższym w Europie, tak by studenci mogli właściwie spożytkować czas przeznaczony na zdobywanie wiedzy i umiejętności, a następnie móc korzystać z owoców swej pracy na rynku europejskim i pozaeuropejskim. W *Deklaracji* podkreśla się znaczenie mobilności studentów i nauczycieli akademickich, konieczność umożliwienia im skutecznego konkurowania na międzynarodowym rynku pracy, zwiększenie szans absolwentów na zatrudnienie oraz skuteczne funkcjonowanie w społeczeństwie wiedzy (*knowledge society*).

Integracja społeczna i ekonomiczna, proces rozszerzania Unii Europejskiej oraz konieczność reakcji na skutki globalizacji mają implikacje lingwistyczne. Niewątpliwie taka sytuacja stwarza nowe wyzwania dla sektora szkolnictwa wyższego. Przede wszystkim uniwersytety oraz decydenci w tym sektorze muszą uznać, iż plan stworzenia europejskiej przestrzeni szkolnictwa wyższego może się powieść tylko wtedy, gdy będzie się zachęcać studentów do nauki nie jednego, lecz kilku języków obcych oraz będzie się im umożliwiać rozwijanie wiedzy i umiejętności interkulturowych. Co więcej, uniwersytety muszą uznać, iż mają do odegrania szczególną rolę w zakresie promowania indywidualnej i społecznej wielojęzyczności.

Mając świadomość tych wyzwań oraz roli, jaką muszą odegrać instytucje szkolnictwa wyższego w zjednoczonej i jednoczącej się Europie, członkowie Komitetu Naukowego Berlińskiej Konferencji „Europejski Rok Języków Obcych, Berlin 28–30 czerwca 2001”, jednej z najważniejszych imprez Europejskiego Roku Języków, wystosowali apel do władz instytucji i organizacji europejskich o współdziałanie mające na celu rozwijanie i promowanie wiedzy i umiejętności interkulturowych oraz wielojęzyczności, które stanowią fundament Europy różnych kultur i języków.

Na wzór *Deklaracji Bolońskiej* zaproponowano przyjęcie *Deklaracji Berlińskiej*, zatytułowanej *Kształcenie językowe w szkolnictwie wyższym – kluczowy element procesu integracji europejskiej*. W *Deklaracji* stwierdza się między innymi, że kompetencja multilingwalna (wysoka kompetencja komunikacyjna w zakresie kilku języków) oraz umiejętność uczenia się języków obcych stają się warunkami *sine qua non* zatrudnienia absolwentów

szkół wyższych na europejskim rynku pracy. Stanowią one istotę obywatelstwa europejskiego i są absolutnie kluczowe dla rozwoju osobistego.

Szkoły wyższe muszą zapewnić studentom, bez względu na kierunek ich studiów, warunki do podwyższania znajomości języków, motywować do uczenia się nowych języków obcych oraz przyczynić się do kształtowania takich umiejętności, które by czyniły z nich autonomicznych i samodzielnych uczestników procesu kształcenia językowego. W tym celu uczelnie powinny:

- proponować studentom możliwość uczestniczenia w zajęciach językowych punktowanych w europejskim systemie transferu punktów kredytowych (*European Credit Transfer System*), zaliczanych w ramach zajęć przewidzianych programem studiów;
- tworzyć środowisko do samodzielnego uczenia się języków obcych, wykorzystując to tego celu nowoczesne technologie informacyjne i komunikacyjne, między innymi metody kształcenia przez Internet;
- zachęcać do korzystania z zespołowych form uczenia się języków, angażując do tego procesu rodzimych użytkowników różnych języków;
- oferować możliwość kształcenia językowego w jak największej liczbie języków – w tym języków rzadziej używanych i nie tak często nauczanych;
- oferować całe programy studiów lub tylko niektóre ich elementy w językach obcych.

Okresy studiów lub praktyki odbytej za granicą są niezwykle ważne dla podwyższenia kompetencji językowej i interkulturowej. Szkoły wyższe powinny zapewniać odpowiednie przygotowanie językowe i interkulturowe oraz wspierać mobilność studentów i pracowników akademickich. Szczególną odpowiedzialnością obciążone są uczelnie w zakresie promowania własnego języka ojczystego oraz stwarzania warunków do uczenia się tego języka dla przyjeżdżających studentów. Zdobyte w ten sposób kompetencje językowe powinny być oceniane i certyfikowane.

Kształcenie językowe na uniwersytecie powinno mieć na celu kształtowanie wielojęzyczności. Studenci powinni mieć świadomość wagi umiejętności z zakresu wielu języków (*multilingual skills*). Zdaniem autorów projektu *Deklaracji Berlińskiej* system DIALANG¹ oraz *European Language Portfolio*², które zostały opracowane w celu wzmocnienia tej świadomości, powinny być wprowadzane na uniwersytetach w całej Europie. Europejska Rada Języków (European Language Council – ELC) oraz Europejska Konfederacja Akademickich Ośrodków Nauczania Języków Obcych (Confédération Européenne des Centres de Langues de l'Enseignement Supérieur – CERCLES) postanowiły wspólnie opracować wersję *European Language Portfolio* dla celów szkolnictwa wyższego.

Według autorów *Deklaracji* szczególną wagę należy przywiązywać do podwyższania jakości kształcenia. Kształcenie językowe w szkolnictwie wyższym powinno mieć jasno określone cele. Cele te powinny być wyznaczone na podstawie zaleceń określonych w publikacji Rady Europy *Common European Framework of Reference for Languages*³. Wszy-

¹ DIALANG – system testów diagnostycznych *on-line*: opracowany w ramach unijnego programu Socrates-Lingua, bada poziom opanowania czternastu języków europejskich (w tym jedenastu oficjalnych języków Unii Europejskiej).

² *European Language Portfolio* (europejskie portfolio języków) – dokument będący w posiadaniu osoby uczącej się języków obcych i przez nią aktualizowany, służący do poświadczania znajomości języków obcych oraz istotnych doświadczeń kulturowych, opracowany z inicjatywy Rady Europy przez ekspertów współpracujących z Europejską Radą Języków oraz Europejską Konfederacją Akademickich Ośrodków Nauczania Języków Obcych.

³ *Common European Framework of Reference for Languages* – wspólne europejskie ramowe wytyczne w zakresie nauczania i uczenia się języków – europejski system opisu poziomów umiejętności komunikacyjnych, opracowany przez ekspertów Rady Europy.

stkie kursy językowe oraz poszczególne moduły kursów powinny zawierać element oceny, a także należy im przypisać punkty zaliczeniowe. Student powinien otrzymywać formalne zaliczenie zdobytych umiejętności. Taki mechanizm zapewni przejrzystość systemu i umożliwi porównywalność między różnymi instytucjami i językami, a także pozwoli na transfer punktów zaliczeniowych. Ma to zwiększyć motywację uczących się oraz dostarczyć znaczącej informacji dla osób spoza środowiska akademickiego, na przykład potencjalnych pracodawców, o kompetencjach językowych absolwenta.

Środowisko akademickie oraz władze instytucji szkolnictwa wyższego powinny dbać o zatrudnianie wysoko kwalifikowanych nauczycieli języków obcych, a także doradców językowych. W tym celu należy organizować studia podyplomowe oraz moduły kształcenia ustawicznego, tak aby można było jak najszybciej sprostać pilnej potrzebie dobrego przygotowania nauczycieli języków.

Kolejnym elementem, na który zwracają uwagę autorzy projektu *Deklaracji* są studia w dziedzinie języków specjalistycznych. Wyrażają oni opinię, iż należy uruchamiać takie kierunki studiów, które zapewniłyby zdobywanie kwalifikacji niezbędnych na rynku pracy. W tym zakresie również trzeba wprowadzać w życie formy kształcenia ustawicznego oraz kształcenia przez całe życie.

W celu doskonałego opanowania języka, umożliwienia osiągnięcia wysokiego poziomu kompetencji komunikacyjnej, kształcenie w zakresie języków nowożytnych powinno być prowadzone w języku docelowym. Studenci powinni opanować umiejętności umożliwiające dalsze rozwijanie nabytych umiejętności językowych oraz adaptowanie ich do zmieniających się potrzeb. W przypadku studiów w zakresie języków rzadkich, których kandydaci na studia nie uczyli się w szkole, a w uczelni uczyć będą się od podstaw, uniwersytety powinny organizować intensywne kursy języka poprzedzające właściwe studia dyplomowe.

Programy kształcenia w zakresie języków współczesnych powinny mieć szerszy wymiar międzynarodowy. Oprócz języka głównego studenci powinni studiować równoległe inny język europejski.

W dziedzinie kształcenia nauczycieli autorzy projektu *Deklaracji* proponują, aby programy kształcenia zawierały również przygotowanie do nauczania początkowego w zakresie języków obcych, uwzględniały elementy kształcenia dwujęzycznego i wielojęzycznego, a także problematykę wykorzystania technologii informacyjnych i komunikacyjnych w dydaktyce języków obcych oraz nauczanie umiejętności uczenia się.

Studenci kształcący się w nauczycielskich kolegiach języków obcych powinni uczyć się innego języka obcego równoległe do języka podstawowego. Uniwersytety natomiast powinny zachęcać do wprowadzania rzadziej używanych języków do programów nauczania w szkołach.

Proces integracji europejskiej stawia nowe wyzwania przed placówkami kształcącymi tłumaczy. Poza tradycyjnymi zawodami tłumacza tekstowego i tłumacza słowa żywego, zgodnie z potrzebami nowoczesnego rynku pracy, uniwersytety powinny na studiach licencjackich kształcić na przykład przedstawicieli takich nowych specjalności jak *professional communicators* lub *language mediators*, szczególną wagę przywiązując do kształcenia tłumaczy w zakresie języków rzadziej używanych oraz języków państw kandydujących do Unii Europejskiej.

Cele określone w projekcie *Deklaracji Berlińskiej* zostaną osiągnięte pod warunkiem opracowania i wdrożenia spójnej, stosownej do potrzeb i wyzwań, polityki językowej na szczeblu krajowym, regionalnym oraz instytucjonalnym.

Autorzy projektu *Deklaracji* zwracają się zatem do władz uczelni europejskich z apelem o pilne podjęcie prac mających na celu opracowanie i wdrożenie polityki językowej dotyczącej zarówno sfery dydaktyki i badań naukowych, jak i strategii rozwoju całej instytucji. W dokumencie takim powinny znaleźć odzwierciedlenie wymiar europejski oraz szczególne potrzeby środowiska pozaakademickiego, należy w nim również określić priorytety uczelni i wyeksponować jej mocne strony w zakresie kształcenia językowego. Uczelnie powinny zwrócić szczególną uwagę na korzyści płynące ze współpracy w tym zakresie we własnych ramach, a także z partnerami krajowymi i zagranicznymi. Poza działaniami podejmowanymi wraz z krajowymi i zagranicznymi uczelniami partnerskimi uniwersytety powinny szeroko angażować się i korzystać z możliwości stwarzanych dzięki współpracy z placówkami szkolnictwa, instytucjami oświatowymi oraz stowarzyszeniami i organizacjami funkcjonującymi w sektorze publicznym i prywatnym.

W konkluzji twórcy projektu *Deklaracji* stwierdzają, iż współpraca europejska w dziedzinie kształtowania polityki językowej, formułowania programów kształcenia, tworzenia materiałów dydaktycznych oraz prowadzenia wspólnych badań naukowych jest kluczem do innowacyjności, a także doskonalenia jakości kształcenia językowego w szkołach wyższych.

*

W Uniwersytecie Warszawskim, największej polskiej uczelni humanistycznej – siedzibie trzech wydziałów filologicznych, Centrum Nauczycielskich Kolegiów Języków Obcych oraz Szkoły Języków Obcych – gdzie nauczaniem języków obcych w różnej formie objętych jest rocznie około 10 tys. studentów, nie stworzono dotąd dokumentu, w którym w sposób jasny i wyraźny sformułowano by założenia polityki językowej uczelni.

Także poddane ostatnio dyskusji środowiska akademickiego dokumenty pt. *Misja Uniwersytetu Warszawskiego* oraz *Założenia strategii Uniwersytetu Warszawskiego* nie odnoszą się nawet pośrednio do tych kwestii, chociaż porusza się w nich problem znaczenia Uniwersytetu Warszawskiego dla środowiska, kraju i regionu.

Brak tego typu zapisów w dokumentach uczelni nie oznacza oczywiście, iż nic w tym zakresie w Uniwersytecie Warszawskim się nie dzieje. Od wielu lat, jak powracająca melodia, w różnych gremiach uniwersyteckich pojawia się i znika kwestia nauczania języków obcych. Na ogół uznaje się, że istnieje pilna potrzeba przeprowadzenia gruntownej reformy nauczania tych języków.

I oto – w wyniku prac Rektorskiej Komisji ds. Nauczania Języków Obcych (powołanej do życia między innymi ze względu na konieczność zaproponowania rozwiązań racjonalizujących wydatki finansowe na nauczanie języków obcych w skali całej uczelni) oraz inicjatyw i działań koordynujących związanych z wprowadzaniem zmian do systemu nauczania języków obcych w Uniwersytecie Warszawskim przez specjalnie powołanego pełnomocnika rektora ds. organizacji nauczania języków obcych – udało się przeprowadzić częściową konsolidację systemu nauczanych języków.

Zarządzenie Rektora Uniwersytetu Warszawskiego z dnia 4 lipca 2001 roku w sprawie nauczania języków obcych na Uniwersytecie Warszawskim wprowadza istotne zmiany do dotychczas obowiązującego systemu. Polegają one, po pierwsze, na wprowadzeniu jednolitych zasad finansowania lektoratów języków obcych oferowanych przez upoważnione do tego jednostki uniwersyteckie, po drugie – na wprowadzeniu jednakowych zasad dostępności lektoratów dla studentów studiów dziennych i wieczorowych.

Każdy student studiów dziennych i wieczorowych dysponuje 240-godzinnym bonem lektoratowym, finansowanym z budżetu uczelni, do wykorzystania w sposób zgodny z wymaganiami macierzystego wydziału lub (i) zgodnie z indywidualnymi potrzebami językowymi. Środki na prowadzenie lektoratów będą przekazywane do prowadzących je jednostek według zasady „pieniądze idą za studentem”. Wprowadzono system elektronicznej rejestracji studentów na zajęcia, który nie tylko umożliwi śledzenie dokonań studentów, co w efekcie może służyć ocenie sprawności zajęć lektoratowych, ale także pozwoli na racjonalne gospodarowanie środkami finansowymi, gdyż na lektorat finansowany ze środków centralnych mogą się zapisać tylko studenci uprawnieni. Ci studenci, którzy już wykorzystali przysługujące im godziny zajęć lektoratowych mogą skorzystać w dowolnym wymiarze i zakresie z odpłatnych zajęć oferowanych przez jednostki organizujące zajęcia językowe.

Dla studentów Uniwersytetu Warszawskiego nowa regulacja oznacza przede wszystkim możliwość skorzystania z większej niż dotychczas liczby godzin lektoratu bez dodatkowej opłaty oraz dostęp do znacznie szerszej oferty językowej. Zamiast jak dotąd sześciu podstawowych języków europejskich nauczanych w ramach lektoratów języków obcych przez Szkołę Języków Obcych, na ofertę sformułowaną wspólnymi siłami przez Wydział Neofilologii, Szkołę Języków Obcych oraz Centrum Nauczycielskich Kolegiów Języków Obcych składają się zajęcia z dwudziestu dwóch języków europejskich i pozaeuropejskich (od angielskiego przez arabski, hausa, turecki do włoskiego).

Taka bogata oferta lektoratów, których cele i poziom zostały opisane zgodnie ze standardami określonymi w cytowanym wyżej dokumencie *Common European Framework of Reference for Languages*, zdecydowanie lepiej odpowiada na indywidualne potrzeby językowe studentów Uniwersytetu Warszawskiego. W niedługim czasie, wraz z przystąpieniem do systemu kolejnej jednostki dydaktycznej – Wydziału Polonistyki, oczekiwane jest poszerzenie oferty o języki środkowoeuropejskie.

Dokonując racjonalnych, samodzielnych wyborów, student stanie się bardziej odpowiedzialny za proces kształcenia językowego. Uczestnicząc zaś w zajęciach oferowanych przez różne jednostki uniwersyteckie, będzie miał szansę na większą integrację środowiskową. Uelastycznienie systemu kształcenia językowego, między innymi poprzez tworzenie grup interdyscyplinarnych oraz otwarcie się na potrzeby klientów (*stakeholders*) przyczyni się do integracji między wydziałami Uniwersytetu Warszawskiego. Spodziewane jest także podwyższenie jakości oferowanych zajęć, ponieważ będą one prowadzone w warunkach większej konkurencyjności, a informacja na temat oferty, standardów nauczania i kryteriów egzaminacyjnych będzie powszechnie dostępna. Do podwyższenia jakości procesu dydaktycznego przyczyni się również większa integracja między jednostkami prowadzącymi lektoraty, wynikająca ze wspólnych ustaleń programowych i organizacyjnych.

Poza konwencjonalnymi metodami nauczania języków obcych już w listopadzie 2001 roku, w wyniku działań podjętych wspólnie przez Centrum Otwartej i Multimedialnej Edukacji Uniwersytetu Warszawskiego oraz Szkołę Języków Obcych i Centrum Nauczycielskich Kolegiów Języków Obcych, uruchomiono internetowe kursy w zakresie czytania i dyskusowania w języku angielskim. W semestrze letnim 2001/2002 udostępniony zostanie kurs pisania w tym języku. Dla studentów zagranicznych pragnących odbyć studia na Uniwersytecie Warszawskim przeznaczony jest internetowy kurs języka polskiego pt. *Survival Polish*. Kursy te są również dostępne za odpłatnością dla szerokiej publiczności.

Od 1998 roku Uniwersytet Warszawski uczestniczy w unijnym programie Socrates-Erasmus. Studenci Uniwersytetu Warszawskiego wyjeżdżający na stypendia do uniwersytetów partnerskich mają szanse skorzystania z zajęć w zakresie języków obcych dla celów akademickich, na których mogą opanować umiejętności ułatwiające studiowanie w języku obcym. Stypendyści przyjeżdżający w ramach tego programu mogą nie tylko uczyć się języka polskiego oraz innych języków obcych (popularnością cieszą się lektoraty języka rosyjskiego), co jest honorowane odpowiednią liczbą punktów zaliczeniowych, ale, co ważniejsze, mogą uczestniczyć w wykładach prowadzonych w językach obcych. Wizytówką Uniwersytetu Warszawskiego stały się już Szkoły Prawa Europejskiego i Angielskiego, Francuskiego, Niemieckiego, Amerykańskiego, gdzie zajęcia prowadzone są w odpowiednich językach, a także ostatnio Szkoła Prawa Polskiego z angielskim jako językiem wykładowym.

Wszystkie te inicjatywy i działania w zakresie upowszechniania wielojęzyczności na Uniwersytecie Warszawskim są zgodne z propozycjami zawartymi w projekcie *Deklaracji Berlińskiej*.

Do dyskusji na temat strategii Uniwersytetu Warszawskiego włączył się również pełnomocnik rektora ds. organizacji nauczania języków obcych. Zaproponował, aby w tym dokumencie w punkcie „Założenia strategii edukacyjnej” dodano następujące sformułowanie:

„W celu umożliwienia jak najefektywniejszego wykorzystania warunków tworzonych w ramach europejskiej przestrzeni szkolnictwa wyższego (*vide Deklaracja Bolońska* 1999),

- aby przyczynić się do zwiększenia mobilności studentów i nauczycieli akademickich,
- aby zwiększyć szanse zatrudnienia absolwentów,
- aby umożliwić skuteczne konkurowanie na europejskim (międzynarodowym) rynku pracy i funkcjonowanie w społeczeństwie wiedzy, należy rozwijać odpowiednie warunki kształcenia językowego, umożliwiać zdobywanie i rozwijanie wiedzy i umiejętności interkulturowych również wykorzystując metody kształcenia zdalnego i przez całe życie (*life-long learning*), stosując nowe technologie informacyjne i komunikacyjne”.

Niestety, same deklaracje nie przyniosą znaczącej poprawy w zakresie kompetencji językowych studentów i absolwentów szkół wyższych. Niewątpliwie potrzebne są istotnie większe niż obecnie nakłady finansowe nie tylko na rozbudowę infrastruktury i unowocześnienie wyposażenia oraz na dalsze zwiększenie liczby bezpłatnych godzin zajęć językowych dla studentów, ale także na prowadzenie prac nad nowymi programami kształcenia i systemem testowania. Najważniejszy jednak problem stanowi, jak się wydaje, zarządzanie zasobami ludzkimi. Pozyskiwanie nowych, najlepszych lektorów, motywowanie już zatrudnionych nauczycieli języków do podejmowania wysiłków mających na celu samokształcenie i upowszechnianie wiedzy, doskonalenie zawodowe, zdobywanie nowych kwalifikacji i umiejętności (na przykład z zakresu wykorzystania nowych technologii informacyjnych i komunikacyjnych) oraz wprowadzanie innowacji do procesu dydaktycznego wymagają też stosownych środków finansowych. Wydaje się, że wprowadzenie w życie znowelizowanej ustawy o szkolnictwie wyższym przynajmniej częściowo rozwiąże ten problem.

Istotną rolę w kształceniu językowym studentów Uniwersytetu Warszawskiego odgrywa tradycyjnie Szkoła Języków Obcych. Ostatnio opracowany projekt misji Szkoły następująco definiuje stojące przed nią zadania:

„Zadaniem Szkoły Języków Obcych jest nauczanie języków obcych, to jest umożliwienie studentom Uniwersytetu Warszawskiego opanowania kompetencji:

- wyposażających w narzędzie do pracy naukowej i samokształcenia;

- umożliwiających nabycie umiejętności ułatwiających studiowanie;
- ułatwiających nabycie umiejętności korzystania z technologii komunikacyjnych i informacyjnych;
- przygotowujących do kształcenia ustawicznego, uczenia się przez całe życie;
- ułatwiających sprostanie wymogom europejskiego rynku pracy;
- przyczyniających się do zdobycia wiedzy i umiejętności interkulturowych;
- przyczyniających się do integracji”.

Tak sformułowana misja Szkoły Języków Obcych Uniwersytetu Warszawskiego, jeżeli zostanie przyjęta przez odpowiednie gremia, dobrze się wpisze w zalecenia zawarte w projekcie *Deklaracji Berlińskiej*.

Literatura

Bologna... 1999

[The] *Bologna Declaration. The European Higher Education Area. Joint Declaration of the European Ministers of Education Convened in Bologna on the 19th of June 1999*, www.unige.ch/cre/activities/Bologna

Common... 2001

Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment, Council of Europe, Strasbourg.

Decision... 2000

Decision No. 1934/2000/EC of the European Parliament and the Council of 17 July 2000 on the European Year of Languages 2001, „Official Journal of the European Communities”.

Decision... 2001

Decision (CM(98)205) of Bureau of the Council for Cultural Co-operation on the European Year of Languages, Strasbourg, November 1998, followed by the Committee of Ministers Decision on the European Year of Languages 2001 of 19 January 1999.

Language Studies... 2001

Language Studies in Higher Education: A Key Contribution to European Integration. A Draft Declaration of the Members of the Scientific Committee of the Berlin Year of Languages Conference, Berlin 2001.

Recommendation... 1998

Recommendation No. R(98) of the Committee of Ministers to Member States Concerning Modern Languages, Council of Europe, Strasbourg.

White Paper... 1996

White Paper on Education and Training. Teaching and Learning Towards the Learning Society, European Commission, Strasbourg.